

UNIEKE ARCHEOLOGISCHE VONDSTEN IN LOBEEKSTRAAT



Bovenaan prachtig zicht op de archeologische site in de Lobeekstraat met bovenin de Expresweg/N382. Onderaan enkele vondsten uit de brandgraven. (Alle foto's Monument Vandekerckhove nv, Ingelmunster)

In het voorjaar van 2015 werden enkele unieke archeologische vondsten gedaan in de Lobeekstraat (Wielsbeke). Aanleiding was het archeologisch vooronderzoek dat Monument Vandekerckhove nv (Ingelmunster) verrichtte in opdracht van de West-Vlaamse Intercommunale (WVI).¹ Dit gebeurde voorafgaand aan de aanleg van de nieuwe bedrijven- en dienstenzone Lobeek. Zo'n archeologisch (voor)onderzoek is helemaal niet uitzonderlijk bij bedrijven- en dienstenzones. Op voorschrift van het Agentschap Onroerend Erfgoed van de Vlaamse overheid moet steeds voorafgaand een archeologisch vooronderzoek gebeuren. Zo kan men nagaan of er wetenschappelijk interessante resten in de bodem te vinden zijn. En dat was in Wielsbeke meer dan het geval.

Tijdens het vooronderzoek werd al snel duidelijk dat er bijzonder interessant archeologisch materiaal onder de oppervlakte verborgen lag. Het gaat onder meer om drie eeuwenoude grafheuvels, samen met flink wat andere sporen zoals een dodenmaal en grafgiften. Het grafveld zelf is waarschijnlijk drieduizend jaar oud. Deze vondsten zijn zonder meer uniek in de ruime regio en bieden bovendien een compleet nieuwe kijk op het verleden van de Leiestreek in het algemeen en Wielsbeke in het bijzonder.

In dit korte artikel schets ik enkel de algemene bevindingen en presenteer ik de eerste resultaten zoals voorgesteld tijdens de officiële persconferentie op maandag 15 juni 2015. Daar gaven Geert Sanders (algemeen directeur WVI), Sam De Decker (archeoloog Agentschap Onroerend Erfgoed) en Bert Acke (hoofdarcheoloog Monument Vandekerckhove) tekst en uitleg bij de archeologische opgravingen. Mijn dank gaat uit naar deze heren en hun organisaties voor de toestemming om hun eerste bevindingen hier te mogen publiceren.² Ook het fotomateriaal – tenzij anders vermeld – is afkomstig van WVI en Monument Vandekerckhove nv. Onze heemkring maakte ondertussen de afspraak met beide organisaties om het volledig rapport – dat in de loop van 2016 afgerond zal zijn – te publiceren in het volgende *Leiesprokkels-Jaarboek 2016-2017*.

ARCHEOLOGISCH ONDERZOEK

In de omgeving van de Lobeek en de Lobeekstraat maakte het gemeentebestuur van Wielsbeke eind 2014 plaats vrij voor ondernemingen, goedgekeurd via het ruimtelijk uitvoeringsplan *Lobeek*. Via dit RUP bestemde men de gronden in dat gebied voor bedrijvigheid. De kavels zijn vooral bedoeld voor diensten, kantoren en op handel gerichte, kleinschalige economische activiteiten. Het RUP biedt daarnaast ook een uitbreiding om gemeentelijke diensten en sportvoorzieningen in te planten. De projectontwikkelaar is de West-Vlaamse Intercommunale WVI, die nog in 2015 met de infrastructuurwerken wil starten.

Bedrijven- en dienstenzone Lobeek is overigens de tweede bedrijvenzone die WVI realiseert in Wielsbeke. Eerder namen ze ook het voortouw in Ooigem, met bedrijvenzone Vaarhoek. Daar werden tijdens het archeologisch (voor)onderzoek eveneens belangrijke archeologische vondsten, toen van bewoning, gedaan. Onze heemkring financierde destijds het uitgraven van een waterput die flink wat archeologisch materiaal bevatte. Dat resulteerde in een uitgebreid artikel van archeoloog Johan Hoorne dat in *Leiesprokkels-Jaarboek 2005-2006* staat.³ De oudste vondsten in de Vaartstraat dateerden uit de Steentijden, waarbij het mooiste artefact een fragment van een gepolijste Neolithische bijl van circa vijfduizend jaar oud werd ontdekt. Duidelijke sporen waren er van boeren van omstreeks het begin van onze tijdrekening, o.m. een ingegraven hut die diende voor artisanale activiteiten zoals weven (toen al!).

De Vlaamse overheid bepaalt decretaal dat er voorafgaand aan de ontwikkeling van grootschalige projecten steeds moet nagegaan worden of er archeologisch erfgoed in de bodem verborgen zit. Dit gebeurt normaal altijd eerst via een zogenaamd proefsleuvenonderzoek. Als er hierbij sporen gevonden worden, dan volgt er meestal een uitgebreidere archeologische opgraving.

Op de site aan de Lobeekstraat werd het proefsleuvenonderzoek al uitgevoerd in november 2014. Ondanks het feit dat Wielsbeke door de ligging aan de Leie van oudsher een aantrekkelijke locatie voor bewoning was, waren er voorafgaand aan het proefsleuvenonderzoek geen concrete aanwijzingen voor de aanwezigheid van archeologisch erfgoed. Toch werden er op diverse locaties op de Lobeek-site sporen en vondsten aangetroffen uit de Steentijden, de Metaaltijden en de Romeinse periode. Bijzonder interessant waren vooral de vele grondverkleuringen met veel houtskoolresten die in het gebied werden aangetroffen. Nader onderzoek wees uiteindelijk uit dat het



onder meer ging om de resten van crematiegraven. De nieuwsgierigheid van de archeologen was dan ook meteen gewekt. Er werd aldus besloten om een uitgebreidere opgraving te organiseren, waarbij alle aanwezige archeologische sporen grondig in kaart konden gebracht worden.

De opgraving, die begin mei 2015 van start ging, werd uitgevoerd door een team archeologen van Monument Vandekerckhove nv o.l.v. hoofdarcheoloog Bert Acke. Ze werkten daarbij onder toezicht van het Vlaams Agentschap Onroerend Erfgoed. De kosten van de opgraving (een dikke 190.000 euro) werden volledig gedragen door WVI. Het is lovenswaardig dat WVI deze grote som op zich nam om dit stukje Wielsbeeks verleden te helpen



Bij het archeologische onderzoek trekt men eerst proefsleuven, zoals hierboven, op basis waarvan nagegaan wordt of verdere stappen noodzakelijk zijn.

ontsluiten. In *De Weekbode* van 19 juni 2015 stelt algemeen directeur Geert Zanders daarover het volgende: *De WVI geeft sinds jaren voorrang aan het archeologisch onderzoek. In totaal hebben wij daarvoor al rond de vier miljoen euro uitgetrokken.*⁴

De opgraving in de Lobeekstraat is best een mooie illustratie van de hedendaagse archeologie waarbij archeologisch onderzoek en economische ontwikkeling hand in hand gaan. De opgraving werd door WVI strak geïntegreerd in de planning waardoor er geen risico's op vertraging waren bij onverwachte vondsten. Op het moment dat de werken aanvangen zijn alle archeologische sporen al geïnventariseerd en professioneel uit de bodem verwijderd. Als heemkring vinden we het bijzonder positief dat ook commerciële organisaties investeren in de ontsluiting van (onze) lokale geschiedenis.

EEUWENOUDE MONUMENTAAL GRAFVELD ONTDEKT

Het definitieve rapport laat nog even op zich wachten, maar er kan wel al een tussentijdse balans gemaakt worden. En deze oogt bijzonder spectaculair. De archeologen troffen resten aan van drie eeuwenoude grafheuvels, waarin de crematieresten van een overledene werden begraven. Waarschijnlijk waren het prestigieuze grafmonumenten van een elite, iets wat ongezien is op archeologisch vlak in deze streek. Rond de grafheuvels werden tientallen andere graven aangetroffen. Bij sommige graven was de as van de overledene netjes in een urne gedeponeerd, bij andere bleek bijna de hele brandstapel mee in de kuil gegoooid. Heel wat doden kregen grafgiftten mee, bijvoorbeeld een dodenmaal of mooie voorwerpen in aardewerk.

Erg opvallend is de datering van de site, van ongeveer 1500 vóór tot 250 na onze tijdrekening. Het is (nog) niet bekend hoe de graven er bovengronds uitzagen, maar het feit dat het grafveld bijna tweeduizend jaar in gebruik was, betekent wel dat de mensen zeer goed wisten dat er zich hier een begraafplaats bevond en dat ze dit ook respecteerden, zelfs gebruikten. Waar de levenden zich vestigden, is voorlopig nog een raadsel en kan moeilijk onderzocht worden door de vele private bebouwing in het centrum van Wielsbeke. Hoogstwaarschijnlijk verbergt de bodem van Wielsbeke dus nog flink wat geheimen.

Het opgraven van het grafveld is eigenlijk slechts de eerste stap in het archeologische onderzoek. Nadien volgt een periode waarbij alles geanalyseerd wordt in labo's. De focus ligt daarbij niet zozeer op de mooie vondsten,

maar op de verhalen en de mensen die erachter zitten. Zo bevatten de graven duizenden verkoolde plantenresten die een uniek beeld kunnen opleveren over het landschap en het voedselpatroon uit die tijd. Analyse van het botmateriaal bezorgt ons dan weer gegevens over bijvoorbeeld geslacht, leeftijd, eventuele ziektes... van de overledenen. Het onderzoek van de materiele vondsten verschaft tot slot hopelijk inzicht in de sociale structuur van de maatschappij. Centrale vraag daarbij is: *Is dit het grafveld van een rijke elite?*

IMPACT VAN DE ARCHEOLOGISCHE VONDSTEN

Het wetenschappelijk belang van de site is in elk geval bijzonder groot. Alle gegevens samen – zoals beloofd te lezen in *Leiesprokkels-Jaarboek 2016-2017* – zullen toelaten om een volledig nieuwe bladzijde te schrijven over de geschiedenis van Wielsbeke en de ruime regio.

De archeologen waren op de persconferentie in elk geval erg enthousiast, zo blijkt uit de aangehaalde citaten in dagbladen en tv-journaals. Archeoloog Acke: *Een bijzonder waardevolle vondst. Drie bewaarde grafheuvels vlak bij elkaar is vrij uitzonderlijk. Dat er dan nog eens 73 lichamen begraven zijn in een tijdsperiode van maar liefst 1200 jaar [sic] is echt fantastisch. Hier zullen archeologische artikels over geschreven worden. De grootste grafheuvel is bovendien 35 meter. Dat is één van de grootste in Vlaanderen.* Sam De Decker van het Agentschap Onroerend Erfgoed treedt Acke bij: *Dat er zoveel te rapen viel, dat hadden we niet verwacht. We vonden zowel graven uit de Bronstijd, de IJzertijd als de Romeinse tijd.*⁵

In *De Weekbode* van 19 juni 2015 staat nog wat meer uitleg over de opgraving. Acke haalt daar het volgende aan: *Wat wij hier de voorbije weken vonden, kan je vrij uniek noemen voor Vlaanderen. Uit die periode hebben wij vrijwel nergens zoveel sporen en voorwerpen ontdekt. Het maakt van Wielsbeke een historische gemeente. Archeologen zullen nog lang over de site aan de Lobeekstraat praten. En Wielsbeke moet in die tijd toch wel belangrijk geweest zijn. De grafsite is groot. Wat veronderstelt dat je in de onmiddellijke omgeving ook heel wat sporen moet vinden van een grote nederzetting vanaf de Bronstijd tot de Romeinse periode. Dat had niemand van ons verwacht.*⁶

Schepen Magda Deprez – in het dagelijkse leven ook landbouwster – was misschien nog het meest verwonderd tijdens de persconferentie. Ze vertelt in *De Weekbode*: *Wij hebben met toestemming van de WVI hier toch enkele jaren dit land mogen bebouwen. Wisten wij veel dat er in de ondergrond zoveel waar-*

*devols stak. Ik vind het echt heel belangrijk. En ik ben ook tevreden dat onze gemeente op die manier op de kaart staat.*⁷ Gelukkig maakte schepen Deprez geen archeologische brokken tijdens haar landbouwwerk zodat de rijke geschiedenis niet verloren ging...

ARCHEOLOGIE EN JULIAAN CLAERHOUT

De archeologische ontdekking in Wielsbeke is ook erg belangrijk voor onze heemkring, de *Juliaan Claerhout-kring*, die immers vernoemd is naar een pionier inzake opgravingen, met name de sociaal-bewogen en christen-democratische priester, leraar-opvoeder, directeur en pastoor Juliaan Claerhout (1859-1929). Claerhout was afkomstig van Wielsbeke en werd vooral bekend door zijn archeologische opgravingen in Pittem (een heidens kerkhof, 1896) en Dentergem (eerste ontdekte paaldorp, 1899-1903). Het leverde hem de bijnaam de *pastoor met de spade* op.

¹ WVI (West-Vlaamse Intercommunale) is een dienstverlenende organisatie die gemeenten bijstaat bij het vervullen van hun taken. WVI is actief in 54 West-Vlaamse gemeenten, waaronder Wielsbeke. WVI staat de gemeente bij wat betreft ruimtelijke planning en mobiliteit en verleent advies op vlak van milieu, natuur, klimaat en energie. In Wielsbeke realiseerde WVI verschillende verkavelingen, aangepaste woningen voor senioren en mindervaliden (voor het OCMW) en enkele bedrijvenzones, waaronder Vaarhoek en nu ook Lobeek.

² Deze bijdrage is voor een groot stuk gebaseerd op de officiële persmap uitgereikt tijdens de persconferentie op maandag 15 juni 2015, dit aangevuld met eigen inzichten, krantenartikelen en eigen archiefmateriaal.

³ Hoorne J., *Archeologisch onderzoek langs de Vaartstraat te Wielsbeke*, in: *Leiesprokkels-Jaarboek 2005-2006*, p. 51-87.

⁴ *Wielsbeke blijkt belangrijke historische plaats te zijn*, in: *De Weekbode*, 19 juni 2015.

⁵ *Archeologen leggen groot grafveld bloot in Wielsbeke*, in: www.deredactie.be, 15 juni 2015; *Archeologen ontdekken grafheuvels op toekomstige bedrijvenzone*, in: *Het Laatste Nieuws*, 16 juni 2015; *Belangrijke archeologische vondsten in Wielsbeke*, *Focus & WTV*, 15 juni 2015.

⁶ *Wielsbeke blijkt belangrijke historische plaats te zijn*, in: *De Weekbode*, 19 juni 2015.

⁷ *Idem*.

